

Intentieovereenkomst Slimme & Gezonde Stad

Ministerie van Infrastructuur en Milieu en gemeente Groningen

Partijen

Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu hierbij vertegenwoordigd door *Christian Zuidema*, *afdelingsmanager van de afdeling Lucht en Geluid* en de gemeente Groningen hierbij vertegenwoordigd door *Paul de Rook*, *wethouder verkeer* komen overeen:

Considerans

- Het kabinet heeft in 2014 een vernieuwend milieubeleid gepresenteerd in de nota Modernisering Milieubeleid;
- Onderdeel hiervan is het programma Slimme en Gezonde Stad (SGS). Hierin werken het ministerie van IenM, gemeenten, kennisinstellingen, bedrijven en maatschappelijke organisaties samen aan een gezonde leefomgeving;
- Het ministerie van IenM, de gemeente Groningen en meer dan 50 verschillende ondernemers en vervoerders in Groningen hebben op 21 november 2014 de Green Deal ZES ('Zero Emission Stadslogistiek') getekend. Trefwoorden hierbij zijn slim, efficiënt en schoon;
- De beleidspraktijk en vooral ook de ambities van de gemeente Groningen sluiten nauw aan bij het vernieuwende milieubeleid;
- Het omgevingsbeleid van de gemeente Groningen is gericht op een gezonde, schone en duurzame stad. Dit komt zichtbaar tot uitdrukking in het straatbeeld van Groningen: ruim 60% van alle vervoersbewegingen vindt in Groningen plaats per fiets;
- De raad van de gemeente Groningen heeft in het voorjaar van 2015 de 'Fietsstrategie 2015-2025' vastgesteld. Nieuw in deze strategie is dat de gemeente nadrukkelijk inzet op het sociale aspect van fietsen, op het gedrag van fietsers en op innovatieve ontwikkelingen. Met andere woorden: de fiets is geen doel op zich, maar een belangrijk middel om een leefbare, aantrekkelijke, bereikbare en gezonde stad te creëren.

Doelstelling

Het ministerie van IenM en de gemeente Groningen gaan nauw samenwerken in het programma SGS. Deze samenwerking is gericht op een drieledig doel:

1. De gemeente Groningen levert een actieve bijdrage aan het programma van SGS. Deze bijdrage bestaat uit het ontwikkelen én implementeren van een vernieuwend beleid voor een gezonde, schone en prettige leefomgeving in de stad én vervolgens het uitdragen van de hierbij opgedane kennis en ervaring aan de andere partners van het programma SGS;
2. Het ministerie van IenM faciliteert de gemeente Groningen hierbij middels de netwerkstructuur van SGS, expertise en financiële bijdragen tot een maximum van € 45.000/jaar voor 2016/2017/2018 voor nader overeen te komen activiteiten;
3. De netwerkstructuur wordt benut om – zo veel mogelijk samen met andere deelnemers van het SGS – het ministerie van IenM te voeden met kennis en ervaringen uit de dagelijkse praktijk ten behoeve van de beleidsvorming op rijksniveau.

Uitgangspunten en hoofdthema's Groningse invulling programma SGS

De deelname van de gemeente Groningen aan het programma SGS is gericht op drie hoofdthema's: het fietsbeleid, de stadslogistiek en de Binnenstadsvisie. Deze thema's leveren een grote (preventieve) bijdrage aan een gezonde, schonere, stillere en meer duurzame stad.

Activiteitenprogramma Slimme en Gezonde Stad gemeente Groningen

Het ministerie van IenM en de gemeente Groningen gaan nauw samenwerken in het programma SGS. Dit activiteitenprogramma maakt daar onderdeel van uit. De samenwerking tussen beide partijen is gericht op een drieledig doel:

- Het ontwikkelen en implementeren van vernieuwend beleid en het actief uitdragen van de hierbij opgedane kennis en ervaring aan de netwerkpartners van het programma Slimme en Gezonde Stad;
- Het 'ophalen' van kennis en ervaring uit het netwerk van SGS voor de beleidsontwikkeling in Groningen;
- Het benutten van het netwerk van SGS om – samen met andere partners – het ministerie van IenM te voeden met kennis en ervaring uit de praktijk voor de beleidsvorming op rijksniveau.

Communicatie en gedrag in relatie tot het fietsbeleid

Kosten/bijdrage
uit SGS en
planning

Groningen Fietsstad

Nergens ter wereld wordt zoveel gefietst als in Groningen. Maar liefst 60% van alle vervoersbewegingen in de stad is met de fiets. Vanaf de jaren '70 kwam er een ommekeer. De belangrijkste beslissing was de invoering van het Verkeerscirculatieplan in 1977 met meer ruimte voor voetgangers en fietsers. Fietsbruggen, fietstunnels en nieuwe fietspaden verbeterden bestaande situaties en maakten het fietsnetwerk compleet. Maar we zijn ook steeds meer gaan experimenteren, denk aan verkeerslichten met 'alle richtingen tegelijk groen'. Dit voorbeeld laat zien hoe we anders zijn gaan denken over fietsen. Die lijn willen we doorzetten.

Naast de infrastructuur denken we de komende jaren steeds meer vanuit de gedragsbewuste fietsers. Deze laten zich niet alleen leiden door bredere en betere fietspaden, maar juist ook door innovatieve oplossingen, het aanreiken van keuzemogelijkheden en experimenten. We gaan meer gebruik maken van het zelforganiserend en lerend vermogen van fietsers, we geven kwaliteitsimpulsen en bieden alternatieven aan. We kiezen daarbij voor ondersteunen en stimuleren en duidelijk niet voor strenger reguleren. In het kader van Slimme en Gezonde Stad willen we hiervoor een aantal pilots doen. Bijdrage van deze projecten aan de pilot is dat fietsen gezond is (geen luchtverontreiniging, geen lawaai en wel lichaamsbeweging) en duurzaam (geen uitstoot van CO₂).

1. Communicatie, gedragscampagnes en marketing

Stadgers vinden het heel gewoon, maar Groningen heeft een uniek fietsklimaat en fietscultuur. De gemeente wil dit veel beter laten zien, zowel op lokaal als op regionaal niveau. Hiermee wil ze bereiken dat fietsers in de stad meer rekening met elkaar gaan houden. Met het aanreiken van keuzemogelijkheden en gedragscampagnes zal worden uitgedragen wat er van fietsers wordt verwacht. Bij wegwerkzaamheden en omleidingen willen we uitleggen waarmee we bezig zijn, waarom we dit doen en hoelang het nog duurt. Dit gaan we op een ludieke manier doen zodat fietsers begrip krijgen voor een wegopbreking. In de binnenstad willen we ervoor zorgen dat minder fietsers hun fiets op straat stallen en vaker in een inpandige fietsenstalling. Allereerst gaan we aan de slag met het verbeteren van de herkenbaarheid en toegankelijkheid van de stallingen. Maar we willen hieraan ook meer bekendheid geven door middel van informatie en promotie. We denken erover een fietskaart uit te brengen met daarop de fietsenstallingen en andere fietsgerelateerde locaties zoals OV fietsverhuur,

Inhuur extern
bureau of
bureaus:
€ 30.000,=

Uitvoering in
2016

	fietswinkels, fietsmakers, etc.	
2.	<p>Slimme Routes</p> <p>Als gevolg van de succesvolle promotiecampagne van de Slimme Routes naar Zernike willen we ook op andere plaatsen in de stad Slimme Routes introduceren. We zien kansen voor Slimme Routes naar Haren en Ten Boer, maar ook rond de binnenstad via de Diepenring. Een bijzondere Slimme Route kan de fietsroute naar Meerstad worden. Om ervoor te zorgen dat de bewoners van Meerstad toch vooral op de fiets naar de (binnen)stad gaan, zetten we momenteel in op maatregelen die zorgen voor een supersnelle, rechtstreekse en comfortabele fietsroute naar Meerstad. Om potentiële gebruikers van deze route te beïnvloeden willen we ook inzetten op een promotiecampagne.</p>	<p>Inhuur extern bureau (€ 25.000,=) en promotie-activiteiten (circa € 7.000,=).</p> <p>Uitvoering in 2016</p>
3.	<p>Real-time fietsmonitoring</p> <p>Om goed te kunnen sturen op het (parkeer)gedrag van fietsers is kennis van de actuele situatie een vereiste. Daarom gaan we bezig met het verkennen van (real-time) monitoring van fietsers en fietsersstromen. Onze samenwerking op dit gebied moet bijdragen aan de Smart City-gedachte en invulling geven aan het label Living Lab waarbij Groningen zich profileert als 's werelds proeftuin op fietsgebied.</p>	<p>Kosten: PM</p> <p>Uitvoering in 2016/2017</p>
4.	<p>Nationaal Fietscongres</p> <p>Op 1 en 2 juni 2016 vindt in Groningen het Nationaal Fietscongres plaats (met 200 à 300 deelnemers). De gemeente wil met dit congres laten zien dat de fiets veel meer is dan een vervoermiddel. Dit in aansluiting op het internationale congres Building the Future of Health (met ca. 800 deelnemers) van het UMCG. Op dit congres zal er veel aandacht zijn voor de fiets als het meest gezonde vervoermiddel.</p>	<p>Kosten: PM</p> <p>Uitvoering in 2016</p>
5.	<p>Kennisuitwisseling & Inspiratiebijeenkomst</p> <p>(Mogelijk) gekoppeld aan het Nationaal Fietscongres.</p>	<p>Kosten: PM</p> <p>Uitvoering in 2016</p>
6.	<p>Nieuwe vormen van communicatie en burgerparticipatie</p> <p>Een belangrijk item in de nota Modernisering Milieubeleid is een nieuwe manier van communiceren tussen overheid en samenleving. In relatie tot de voorgaande activiteiten zullen gemeente en ministerie bekijken of en zo ja hoe hiervoor in Groningen een vernieuwende pilot kan worden uitgevoerd en hoe hierbij de doe-mee-tool van het ministerie kan worden ingezet.</p>	<p>Kosten: PM</p> <p>Uitvoering in 2016/2017</p>
<p>Stadslogistiek: slim, efficiënt en schoon goederenvervoer</p>		
	<p>Om het woon- en leefklimaat in de stad verder te verbeteren, is het nodig om ook de uitstoot van het overige goederenverkeer en (mobiele) dieselwerktuigen vergaand te verminderen. Vooral de stadslogistiek vormt wat dit betreft een grote uitdaging. Deze moet veel slimmer, efficiënter én schoner. Aan de hand van de volgende projecten gaat Groningen hiermee aan de slag. De gemeente en het ministerie zullen nader bekijken op welke wijze hierbij gebruik kan worden gemaakt van slimme ideeën uit de Innovatiechallenge 2015, zoals het concept van de CargoBikeXL.</p>	

7.	Een slimme, snelle en schone pakketbezorging Binnen City of Talent (samenwerkingsverband van gemeente Groningen, UMCG, RUG en Hanzehogeschool) en door diverse Start-up ondernemingen worden hiervoor ideeën uitgewerkt met de focus op pakjesbezorging door fietskoeriers.	Kosten: PM Uitwerking in 2016
8.	Hubs voor een efficiënte stadslogistiek Nog nader uit te werken.	Kosten: PM Uitwerking in 2016
9.	Voertuigen op waterstof in combinatie met elektrisch Om het eigen wagenpark verder te verschonen en te vergroenen, bereidt de gemeente een pilot voor met voertuigen die rijden op waterstof in combinatie met elektriciteit. Onderdeel van deze pilot is om op enkele belangrijke invalspunten van de stof tankstations voor waterstof te realiseren. Voor dit project is een Europese subsidie aangevraagd.	Geen Uitwerking in 2016
Binnenstadvisie: een gezonder verblijfsklimaat		
10.	Binnenstadvisie Groningen Binnenkort zal de raad van Groningen de nieuwe Binnenstadvisie vaststellen waarmee de gemeente het verblijfsklimaat in de binnenstad gezonder wil maken. Dit doen we door het autovrij maken van belangrijke straten zoals de Oude Ebbingestaat. Tegelijk verdwijnen drukke busroutes door de binnenstad doordat de bussen vlak buiten het stadscentrum om worden geleid. Hierdoor krijgen voetgangers en fietsers in de binnenstad van Groningen volop de ruimte en zal het verblijfsklimaat in belangrijke straten sterk verbeteren, zoals de Gelkingestraat, de Oosterstraat, de A-straat en de Brugstraat. Samen met andere (verkeers)maatregelen zoals een schone, efficiënte stadslogistiek en het investeren in P+R voorzieningen levert dit een belangrijke bijdrage aan een verdere verbetering van het woon- en verblijfsklimaat in de binnenstad met minder (blootstelling aan) uitlaatgassen en verkeerslawaaai.	Geen kosten Uitvoering in 2016-2018
Aanpalende activiteiten		
11.	Stedelijk programma tijdens de Conferentie Building The Future of Health Begin juni 2016 vindt in het Universitair Medisch Centrum Groningen de internationale conferentie Building the Future of Health (BTFOH) plaats. De conferentie gaat over de bijdrage die de gebouwde omgeving kan leveren aan een gezond leven en agendeert het herstel van de in het verleden hechte band tussen de fysieke omgeving en (volks)gezondheid. Het congres is aangemerkt als 'side event' in het programma voor het Nederlandse voorzitterschap van de EU. Het congres wordt gedragen door lokale, nationale en internationale partners. Op verzoek van de initiatiefnemers van de conferentie BTFOH is de gemeente Groningen voornemens hierbij aan te haken met een eigen symposium over het thema gezonde verstedelijking in relatie tot de toekomstige Omgevingsvisie in het kader van de Omgevingswet. Het plan is om dit symposium te combineren met een programma in de openbare ruimte, waar voorbeelden van gezonde verstedelijking kunnen uitprobeerd zoals gemeentelijke plannen in het kader van de nieuwe Binnenstadvisie (rondom wandelen fietsen) en smart city (data verzamelen). Deze thema's sluiten goed aan bij het programma Slimme en Gezonde Stad.	Geen kosten Verdere uitwerking begin 2016

12.	<p>Bevorderen gebruik van Gas-To-Liquid (GTL) in (oude) diesel werken voertuigen</p> <p>GTL is een dieselbrandstof gemaakt uit aardgas, die zonder aanpassingen kan worden gebruikt in dieselmotoren én veel schoner is dan gewone diesel. GTL is dan ook een zeer kosteneffectieve maatregel om de uitstoot van met name oudere voer- en werktuigen (van bijv. Euro 1, 2 of 3) fors te beperken. Bovendien zijn voertuigen op GTL zo'n 2 – 5 dB stiller. Inmiddels rijden alle dieselvoertuigen van het eigen wagenpark van de gemeente Groningen op GTL. Het is zaak om het gebruik van GTL nu verder uit te rollen over de stad, niet alleen bij voertuigen maar vooral ook bij (oude) dieselwerktuigen of –aggregaten. Dit is bij uitstek van belang bij grote infrastructuurprojecten zoals de ombouw van de Zuidelijke Ringweg. Hiervoor zijn immers zeer veel zware werk- en voertuigen nodig. Inzet van schoon materieel zal praktisch en/of financieel vaak niet mogelijk zijn. Inzet van relatief schone GTL-diesel juist wel!</p>	<p>Geen kosten</p> <p>Uitwerking in 2016</p>
13.	<p>Overleg met netwerkpartners over aanpak scooterproblematiek</p> <p>Door de hoge snelheid en/of slecht rijgedrag van (opgevoerde) snorscooters komen fietsers vaak letterlijk en figuurlijk in de verdrukking en soms erger. Daarnaast veroorzaken met name tweetaktscooters veel overlast door de uitstoot van fijn stof en lawaai. Dit doet in toenemende afbreuk aan een veilig, gezond en prettig fietsklimaat. Inmiddels is een procedure in gang gezet tot wijziging van het RVV 1990 waarmee de wegbeheerder de bevoegdheid krijgt onder voorwaarden de snorfiets naar de rijbaan te verplaatsen met helmplicht. Waar zinvol wil Groningen de gelegenheid benutten om met andere netwerkpartners van het programma SGS te overleggen over de mogelijkheden, consequenties en eventuele knelpunten van deze wijziging van het RVV 1990.</p>	<p>Geen kosten</p> <p>Aandachtspunt in 2016</p>
14.	PM	

Groningen Fietsstad

Groningen loopt nationaal en internationaal voorop met zijn fietsbeleid. Uit oogpunt van schoon, stil, duurzaam en vooral ook de gezondheid van de gebruiker zelf gaat er niks boven fietsen. Daarom zet de gemeente Groningen zich al jarenlang in voor een ambitieus en consequent fietsbeleid. Groningen is trots op het bereikte resultaat, maar haar ambities met de 'Fietsstrategie 2015-2025' reiken nog veel verder. Om de spilfunctie van de fiets verder te versterken, krijgt deze letterlijk en figuurlijk meer ruimte in de stad. Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt altijd eerst gelet op de effecten voor de fiets. Maar de fysieke ruimte is vaak beperkt. Daarom zijn voor een goed fietsklimaat ook andere instrumenten en maatregelen nodig. Denk hierbij aan communicatie, het promoten van slimme routes, het aanbieden van keuzemogelijkheden, monitoring en een digitale informatievoorziening.

Stadslogistiek

Als deelnemer aan de Green deal ZES zet Groningen sterk in op een systeem voor de stadslogistiek dat slim, schoon én efficiënt is (lees: met minder vervoersbewegingen). Groningen focust hierbij op het bevoorraden vanuit één of meerdere hubs aan de rand van de stad én op pakjesbezorging door fietskoeriers. Groningen loopt al voorop met zijn eigen wagenpark. Van de circa 350 voertuigen rijdt 20% op groen gas of is elektrisch. En de rest van de voertuigen rijdt op Gas-To-Liquid. Het gebruik van deze relatief (zeer) schone dieselbrandstof is een zeer kosteneffectieve maatregel om de uitstoot (en ook het lawaai) van oude voer- en werktuigen (van bijv. Euro 1, 2 en 3) fors te beperken.

Binnenstadvisie

Binnenkort zal de raad van Groningen de nieuwe Binnenstadvisie vaststellen waardoor de binnenstad een gezonder verblijfsklimaat zal krijgen. Dit doen we door het autovrij maken van belangrijke straten zoals de Oude Ebbingestaat en het omleiden van drukke busroutes buiten het stadscentrum om. Hierdoor krijgen voetgangers en fietsers in Groningen in de binnenstad volop de ruimte. Samen met andere (verkeers)maatregelen zoals een schone, efficiënte stadslogistiek en het investeren in P+R voorzieningen levert dit een belangrijke bijdrage aan een verdere verbetering van het woon- en verblijfsklimaat in de binnenstad met minder blootstelling aan uitlaatgassen en verkeerslawaai.

Looptijd en uitwerking samenwerking in concrete activiteiten

Het programma SGS is gestart in 2015 en bestrijkt voor Groningen de jaren 2016 t/m 2018. Deze overeenkomst eindigt van rechtswege nadat het programma is afgerond op 31 december 2018. De gemeente en het ministerie van IenM leggen in een activiteitenprogramma vast welke bijdrage de gemeente zal leveren aan het programma SGS en hoe het ministerie deze zal faciliteren. Bij deze Intentieovereenkomst is een voorlopig activiteitenprogramma gevoegd. In onderling overleg zal dit programma tussentijds nader worden ingevuld en/of bijgesteld. Uitgangspunt hierbij is, dat de inzet van de gemeente Groningen én de ondersteuning hiervan vanuit het ministerie een optimale bijdrage moeten leveren aan het programma Slimme en Gezonde Stad.

Aldus overeengekomen op 20 januari 2016 in Groningen,

Gemeente Groningen

Bijlage: activiteitenprogramma Slimme en Gezonde Stad

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

